

แนวทางการพัฒนาการผลิตผักปลอดสารพิษของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนตุล

ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Development Guidelines for Organic Vegetables Production of Community
Enterprise in Baan Suan Toon, Khao Rup Chang Sub -district, Muang District,
Songkhla Province

อรณิชา สาครินทร์¹

จตุรภัทร จันทร์ทิพย์²

บทคัดย่อ

จากการวิจัยพบว่าความต้องการผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในตลาดชุมชนบ้านสวนตุล มีความ ต้องการ ผักบุ้ง ผักคะน้า แตงกวา ผักกวางตุ้ง และถั่วฝักยาว เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.15 เท่าของปริมาณการบริโภคในปัจจุบัน ในส่วน ของกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผักปลอดสารพิษพบว่าคะแนนประเมินศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่ที่ 5 “เกษตรอินทรีย์ บ้านสวนตุล” เท่ากับ 1.97 หมายถึงมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับพอใช้ และกระบวนการผลิตพบว่าบางขั้นตอนยังไม่ เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยผลการดำเนินงานพบว่ามีกำไรสุทธิเท่ากับ 57,637บาทต่อไร่ต่อปี สำหรับแนวทางในการพัฒนาการผลิตเพื่อเป็นการลดต้นทุนการสมาชิกควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกัน นอกจากนี้ ยังต้องเพิ่มทั้งชนิดและปริมาณในการผลิตผักปลอดสารพิษให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

คำสำคัญ: การพยากรณ์ความต้องการ ศักยภาพวิสาหกิจ ผักปลอดสารพิษ ต้นทุนผลตอบแทน

Abstract

From the research found that consumers in Baan Suan Toon market want more kinds of organic vegetables such as Morning Glory, Kale, Cucumber, Choi Sum and Yard Long Bean, all average increase of 1.15 times the amount of current consumption. Moreover, the research indicated the potential of Baan Suan Toon's enterprise was at 1.97, mean a fair level. Owing to some of the processes did not meet the criteria of the Department of Agriculture. However, the operating showed that a net profit was 57,637 baht/rai/year. For the development guiding, to reduce the cost by shared resources. Furthermore, this enterprise should plants more kinds and increases the amount of organic vegetable follow the consumer needs

Keywords: Demand Forecasting, Potential of Enterprises Organic Vegetable, Cost - Return

บทนำ

ด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลามีพันธกิจหลักในการวิจัยและจัดบริการวิชาการแก่ชุมชน คณะผู้วิจัยในฐานะ ที่เป็นบุคลากรในสังกัดมหาวิทยาลัยได้ทำการเลือกชุมชนบ้านสวนตุลซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ ศึกษา โดยจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าคนในชุมชนได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ

¹ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เพื่อจัดจำหน่ายแต่ไม่พอเพียงกับความต้องการบริโภคของคนในชุมชน หากส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตเพื่อการค้าบริโภคในชุมชนได้อย่างพอเพียงก็จะส่งผลต่อความกินดีอยู่ดีของคนในชุมชนร่วมกันทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค จึงได้ทำการศึกษาถึงความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของคนในชุมชน การผลิตและการบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางด้านอาหารและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและประมาณการปริมาณความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในตลาดชุมชนบ้านสวนตุล ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และประเมินผลกระทบของการบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการการผลิต และวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของกลุ่มวิสาหกิจผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ ในชุมชนบ้านสวนตุล ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการผลิตผักปลอดสารพิษของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนตุล ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ความหมายหรือนิยามศัพท์เฉพาะ

ผักปลอดสารพิษ หมายถึง พืชผักที่ระบบการผลิตไม่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่ที่ 5 “เกษตรอินทรีย์บ้านสวนตุล”

ผู้บริโภค หมายถึง ผู้บริโภคผักปลอดสารพิษที่อยู่ในชุมชนบ้านสวนตุล ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วิสาหกิจ หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่ที่ 5 “เกษตรอินทรีย์บ้านสวนตุล” ซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผักปลอดสารพิษในชุมชนบ้านสวนตุล ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. การดำเนินการสำรวจความต้องการของผู้บริโภค

ประชากรในการศึกษา: คือ ผู้บริโภคที่มาซื้อผักปลอดสารพิษในตลาดของชุมชนบ้านสวนตุล

กลุ่มตัวอย่าง: เลือกจากประชากรที่กำหนด โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ราย และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ใช้สถิติอย่างง่าย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่อวิเคราะห์

1) ลักษณะโดยทั่วไปของผู้บริโภคผักปลอดสารพิษ และ 2) ความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค (ส่วนประสมทางการตลาดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2552)

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ในการพยากรณ์ความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษในอนาคต ปรับปรุงจากวิธีการคำนวณของปริญญา เนิตโถม (2553) โดยมีรายละเอียดดังสมการ

$$D_{t+1}^{Veg} = e_1 D_{t1}^{Veg} + e_2 D_{t2}^{Veg} + e_3 D_{t3}^{Veg} + \varepsilon$$

โดยที่ e_1 คือ แนวโน้มการบริโภคที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภคผักปลอดสารพิษแต่ละชนิดคูณด้วยปริมาณคาดการณ์การบริโภคที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเมื่อเทียบกับการบริโภคในปัจจุบัน e_2 คือ แนวโน้มการบริโภคที่เท่าเดิมของผู้บริโภคผักปลอดสารพิษแต่ละชนิด e_3 คือ แนวโน้มการบริโภคที่ลดลงของผู้บริโภคผักปลอดสารพิษแต่ละชนิด D_{ti}^{Veg} คือปริมาณการบริโภคผักปลอดสารพิษแต่ละชนิดในปัจจุบัน และ ε คือ ปริมาณการบริโภคคาดการณ์ในอนาคตของผู้ที่ไม่เคยบริโภคผักปลอดสารพิษชนิดนี้ในปัจจุบัน

2. การศึกษาการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ

2.1) กระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อที่จะได้ข้อมูลสำหรับการประเมินคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกประธานกลุ่มวิสาหกิจตามแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2555) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้ประเมินระดับศักยภาพใช้การวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และหาค่าเฉลี่ยจากคะแนนประเมิน ในการอภิปรายผลมีเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนตามระดับศักยภาพตามวิธีการของกัลยา วาณิชยปัญญา (2542) ได้ดังนี้ ระดับ 2.35 - 3.00 หมายถึง มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับดีมาก ระดับ 1.68 - 2.34 หมายถึง มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง และระดับ 1.00 - 1.67 หมายถึง มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

2.2) กระบวนการผลิตผักปลอดสารพิษ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประธานกลุ่มวิสาหกิจ ต่อจากนั้นทำการวิเคราะห์กระบวนการผลิตของวิสาหกิจเปรียบเทียบกับแนวทางของกรมส่งเสริมการเกษตร (2555) เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางการพัฒนาการผลิตผักปลอดสารพิษที่ถูกต้องตามหลักวิชาการได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

2.2) ต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์รายละเอียดต้นทุนและผลตอบแทนของวิสาหกิจชุมชนจากสมาชิกกลุ่มที่ผลิตผักทั้งหมด เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตผักปลอดสารพิษ ดังนี้

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (Cost Return Analysis) ของการปลูกผักปลอดสารพิษ ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนโดยมีรายละเอียดการคำนวณ ดังนี้

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต

(1) ต้นทุนผันแปร (TVC) คือ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิตที่อาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง โดยเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต ได้แก่ ค่าแรงงาน ค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ ไฟฟ้า ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์และค่าเสียโอกาส

(2) ต้นทุนคงที่ (TFC) คือ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เกิดจากการใช้ปัจจัยคงที่และจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ในจำนวนที่คงที่เสมอ ไม่เปลี่ยนแปลงตามปริมาณการผลิต และมีการคิดค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร โดยในการศึกษาครั้งนี้ ใช้คิดค่าเสื่อมราคาแบบเส้นตรง

$$\text{ค่าเสื่อมราคาต่อปี (แบบเส้นตรง)} = \frac{\text{มูลค่าทรัพย์สินเมื่อซื้อ} - \text{มูลค่าซาก}}{\text{อายุการใช้งานของทรัพย์สิน (ปี)}}$$

(3) ต้นทุนทั้งหมด (TC) เป็นต้นทุนทั้งหมดที่ใช้ในการผลิต ได้จากผลรวมของต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน หรือ $TC = TFC + TVC$ โดยที่ TC คือ ต้นทุนรวม TVC คือ ต้นทุนผันแปรรวม และ TFC คือ ต้นทุนคงที่รวม

การวิเคราะห์ผลตอบแทนหรือรายได้จากการผลิต

(1) รายได้จากการผลิตหักปลดลดสารพิษ (TR) คือ ผลคูณระหว่างราคาผลิต (P) กับปริมาณผลผลิตรวมที่ผลิตได้ (Q) หรือ $TR = P \times Q$

(2) รายได้สุทธิ (Net Revenue: NR) คือ รายได้จากการผลิตเหนือต้นทุนผันแปร หรือคำนวณได้จากสูตร $NR = TR - TVC$

(3) กำไรสุทธิ (Net Profit: NP) คือ รายได้จากการผลิตเหนือต้นทุนทั้งหมด หรือคำนวณได้จากสูตร $NP = TR - TC$

3. แนวทางการพัฒนาการผลิตผักปลอดสารพิษ โดยนำผลการวิเคราะห์จากความต้องการของผู้บริโภคและผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจมาใช้กำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ กระบวนการผลิตผักปลอดสารพิษของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนตุลต่อไป

ผลการวิจัย

1) ความต้องการและประมาณการปริมาณความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริโภคผักปลอดสารพิษที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 79.30 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 72.30 อาชีพโดยส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 69.5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ 20,001 - 30,000 บาทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.80 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68 โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 77.50 และจำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 3-5 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.80

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค

ผู้บริโภคส่วนใหญ่ต้องการผักบั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.70 รองลงมาคือผักคะน้า ร้อยละ 17.80 แตงกวา ร้อยละ 15.30 ผักกวางตุ้ง ร้อยละ 6 ถั่วฝักยาว ร้อยละ 4.50 และผักพื้นบ้าน ร้อยละ 5.80 เหตุผลที่เลือกรับประทานคือเพื่อสุขภาพเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 50.5 สำหรับหลักเกณฑ์ในการเลือกซื้อคือความสดใหม่ คิดเป็นร้อยละ 78.80 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าราคาที่ซื้อในปัจจุบันมีความเหมาะสม ร้อยละ 63.50 และผู้บริโภคส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าไม่จำเป็นต้องระบุตราหือ ร้อยละ 74.80 สำหรับสถานที่ในการไปเลือกซื้อและเหตุผลที่เลือกซื้อจากสถานที่ดังกล่าว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อที่ตลาดสด คิดเป็นร้อยละ 84.3 มีเหตุผลที่เลือกซื้อจากสถานที่นั้นเพราะสะดวกและใกล้ คิดเป็นร้อยละ 58 ค่าใช้จ่ายในการบริโภคผักทุกชนิดของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ 200 บาท และ 500 บาท โดยทั้งสองระดับคิดเป็นร้อยละเท่ากันคือ ร้อยละ 18.0 โดยมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามเท่ากับ 331.60 บาท

ตอนที่ 3 แนวโน้มความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ

ความต้องการบริโภคผักชนิดต่าง ๆ ในอนาคตของผู้บริโภคจากการคำนวณเป็น ดังนี้แนวโน้มการบริโภคผักบั้งในปีหน้า คือ $D_{t+1}^{SMG} = 1.12D_t^{SMG} + \epsilon$ หมายถึงการบริโภคผักบั้งในปีหน้า คิดเป็น 1.12 เท่าของปัจจุบัน แนวโน้มการบริโภคผักคะน้าในปีหน้า คือ $D_{t+1}^{Kale} = 1.15D_t^{Kale} + \epsilon$ หมายถึง การบริโภคผักคะน้าในปีหน้า คิดเป็น 1.15 เท่าของปัจจุบัน แนวโน้มการบริโภคแตงกวาในปีหน้า คือ $D_{t+1}^{CCB} = 1.15D_t^{CCB} + \epsilon$ หมายถึง การบริโภคแตงกวาในปีหน้า คิดเป็น 1.15 เท่าของปัจจุบัน ส่วนแนวโน้มของการบริโภคผักกวางตุ้งในปีหน้า คือ $D_{t+1}^{CHS} = 1.17D_t^{CHS} + \epsilon$ หมายถึง การบริโภคผักกวางตุ้งในปีหน้า คิดเป็น 1.17 เท่าของปัจจุบัน และแนวโน้มการบริโภคถั่วฝักยาวในปีหน้า คือ $D_{t+1}^{YLB} = 1.15D_t^{YLB} + \epsilon$ หมายถึงแนวโน้มการบริโภคถั่วฝักยาวในปีหน้า เฉลี่ย 1.15 เท่าของปริมาณการบริโภคถั่วฝักยาวรวมในปัจจุบัน

2) ศักยภาพการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ

2.1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมู่ที่ 5 “เกษตรอินทรีย์บ้านสวนตุล” ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีนางสมถวิล รัชชวงศ์ เป็นประธานกลุ่ม แนวคิดในจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตผักเพื่อจัดจำหน่ายในตลาดชุมชน มีสมาชิกทั้งหมด 3 คน โดยพื้นที่ปลูก จะอยู่ภายในบริเวณที่ดินของสมาชิกแต่ละรายรวมทั้งหมด 4 ไร่ ส่งผลทำให้การใช้จ่ายเงินลงทุนจึงมากเพราะไม่มีการรวมตัวกันผลิต ทางกลุ่มมีที่ปรึกษาจากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสงขลา

2.2) การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม สามารถแสดงผลการประเมินผลระดับศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน หมู่ที่ 5 “เกษตรอินทรีย์ บ้านสวนตุล”

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับศักยภาพ	คะแนนเฉลี่ย
ด้านที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน		
1. การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ	2	2.27 ระดับพอใช้
2. การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายทิศทางและแผนการดำเนินงาน	3	
3. ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำวิสาหกิจชุมชน	2	
4. ความสามารถในการบริหารธุรกิจของผู้นำวิสาหกิจชุมชน	3	
5. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ	2	
6. ความรับผิดชอบต่อลูกค้า	3	
7. การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิก	3	
8. การกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ	2	
9. การระดมทุน	1	
10. การจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี	3	
11. การใช้ประโยชน์จากบันทึกการเงินหรือบัญชี	2	
12. การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์	1	
13. การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก	1	
14. การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก	3	
15. การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์	3	
ด้านที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน		
16. การจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	2	1.50 ควรปรับปรุง
17. การชี้แจงแผนแก่กรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	1	
18. การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้หรือแผนที่ได้ปรับปรุงตามสถานการณ์	2	
19. การนำปัญหาในการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไข	1	
ด้านที่ 3 การบริหารตลาด		
20. การกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการ	2	2.00 ระดับพอใช้
21. แหล่งจำหน่ายหรือตลาด และเครือข่ายด้านการตลาด	2	
22. การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด	2	
ด้านที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล		
23. การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	2	1.67 ระดับพอใช้
24. การจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน	1	
25. การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกเครือข่ายและบุคคลภายนอก	2	

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับศักยภาพ	คะแนนเฉลี่ย
ด้านที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน		
26. การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	2	1.75 ระดับพอใช้
27. การพัฒนาสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	1	
28. การสร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน	2	
29. การให้ความร่วมมือของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในรอบปีที่ผ่านมา	2	
ด้านที่ 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ		
30. ขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	1	1.67 ระดับพอใช้
31. การปฏิบัติตามขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	1	
32. การควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการ	3	
รวมระดับศักยภาพทุกด้านเฉลี่ยเท่ากับ 1.97 ศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจอยู่ในระดับพอใช้		

2.3) กระบวนการผลิตเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของกรมส่งเสริมวิชาการเกษตร

2.3.1) การผลิตผักปลอดสารพิษที่เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ มีการใช้ปุ๋ยหมักในการปรับปรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ มีการปรับพื้นดินให้เรียบ และทำลายแหล่งอาศัยของศัตรูพืช มีการกำจัดวัชพืชหลังจากการตากดินแล้วมีการพรวนดินอีกครั้ง มีการปรับสภาพดินที่เป็นกรดก่อนทำการเพาะปลูก มีการคลุมดินตลอดจนการเลือกใช้พันธุ์ผักที่ต้านทานศัตรูพืชและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด มีการปลูกพืชหมุนเวียน มีการป้องกันโรคระบาดของพืช และมีการอบรมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษจากสารพิษ

2.3.2) การผลิตผักปลอดสารพิษที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การให้ธาตุอาหารเสริมแก่ผัก การจัดทำคูระบายน้ำเพื่อระบายน้ำฝน ในการเตรียมดินมีการตากดินที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ไม่ได้แช่เมล็ดพันธุ์ผักเพื่อกระตุ้นการงอกในน้ำอุ่นตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน การป้องกันโรคราน้ำค้าง โรคใบจุด และการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

2.4) การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของกลุ่มวิสาหกิจ

2.4.1) ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการปลูกผักปลอดสารพิษของกลุ่มวิสาหกิจ

(1) ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มแรก พบว่าเงินทุนเริ่มแรกในการซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรใช้ในการปลูกผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจ และทำการปลูกบนพื้นที่ซึ่งมีขนาด 4 ไร่ จำนวนเงินของสินทรัพย์เท่ากับ 30,100 บาท หรือคิดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 7,525.00 บาท (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 รายละเอียดเงินทุนเริ่มแรกในการปลูกผักปลอดสารพิษ

รายการ	จำนวน (หน่วย)	จำนวนเงินทุน (บาท)	จำนวนที่ดิน (ไร่)	ราคาสินทรัพย์เฉลี่ย (บาท/ไร่)
เครื่องสูบน้ำ	4	19,500.00	4	4,875.00
จอบ	7	1,240.00	4	310.00
สายยางรดน้ำ	140	4,200.00	4	1,050.00
ตะกร้าใส่ผัก	14	1,000.00	4	250.00
มีดตัดผัก	25	650.00	4	162.50
กะละมัง	3	1,800.00	4	450.00
บัวรดน้ำ	4	510.00	4	127.50
ตราซั้ง	3	1,200.00	4	300.00
ยอดรวมทั้งสิ้น		30,100.00	4	7,525.00

(2) ต้นทุนคงที่ สามารถนำข้อมูลมาบันทึกวิเคราะห์สรุปได้ ดังตารางที่ 2 และจากจากตารางที่ 2 การคำนวณค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ที่ใช้ในการปลูกผักปลอดสารพิษบนพื้นที่การผลิตผักรวม 4 ไร่ มีจำนวนเงินรวมของสินทรัพย์เท่ากับ 30,100 บาทมีค่าเสื่อมราคารวมต่อปีเท่ากับ 7,208 บาท หรือคิดเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีเท่ากับ 2,402.67 บาท (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 รายละเอียดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่ใช้ในการปลูกผักปลอดสารพิษ

รายการ	ราคาทุน (บาท)	อายุการใช้งาน (ปี)	ราคาซาก (บาท)	ค่าเสื่อมราคา (บาท/ปี)
เครื่องสูบน้ำ	19,500.00	5	-	3,900.00
จอบ	1,240.00	5	-	248.00
สายยางรดน้ำ	4,200.00	5	-	840.00
ตะกร้าใส่ผัก	1,000.00	2	-	500.00
มีดตัดผัก	650.00	2	-	325.00
กะละมัง	1,800.00	2	-	900.00
บัวรดน้ำ	510.00	2	-	255.00
ตราซัง	1,200.00	5	-	240.00
รวม	30,100.00		-	7,208.00

(3) ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วยค่าวัสดุการเกษตรที่ใช้แล้วหมดไปในการปลูก ดังแสดงในตารางที่ 3 และพบว่าต้นทุนผันแปรในการปลูกผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจมีค่าใช้จ่ายผันแปรทั้งสิ้น 66,060 บาทหรือคิดเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีเท่ากับ 17,630 บาท (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงรายละเอียดต้นทุนผันแปรในการปลูกผักปลอดสารพิษ

รายการ	ต้นทุนผันแปรรวม (บาท/ปี)	ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ไร่)
ค่าเมล็ดพันธุ์ผักบุง	6,720.00	1,680.00
ค่าเมล็ดพันธุ์ผักกวางตุ้ง	5,760.00	1,440.00
ค่าปุ๋ย	25,800.00	6,450.00
ค่าปูนขาว	960.00	320.00
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	4,020.00	1,340.00
ค่าไฟฟ้า	14,400.00	3,600.00
ค่าน้ำ	8,400.00	2,800.00
รวม	66,060.00	17,630.00

2.4.2) รายรับจากการจำหน่ายผักปลอดสารพิษของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่าผักที่นิยมปลูกคือผักบุงและผักกวางตุ้ง และมีรอบการผลิตโดยเฉลี่ยต่อปี 6 รอบ และมีผลผลิตรอบละ 200 กิโลกรัมในแต่ละชนิด โดยสามารถขายผักบุงได้ในราคากิโลกรัมละ 50 บาท และผักกวางตุ้งในราคากิโลกรัมละ 25 บาท ดังนั้นรายรับจากการปลูกผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจคิดเป็นจำนวน 90,000 บาทต่อไร่ต่อปี

2.4.3) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกผักปลอดสารพิษของกลุ่มวิสาหกิจ โดยสามารถแสดงได้ ดังนี้

(1) ต้นทุนการปลูกของผักปลอดสารพิษ เป็นต้นทุนคงที่ 14,733 บาทต่อไร่ต่อปี (ต้นทุนคงที่

ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนราคาสินทรัพย์เฉลี่ยเท่ากับ 7,525.00 บาทต่อไร่ต่อปี และค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์เท่ากับ 7,208.00 บาทต่อไร่ต่อปี) ต้นทุนผันแปร 17,630 บาทต่อไร่ต่อปี รวมต้นทุนรวมทั้งหมด เท่ากับ 32,363 บาทต่อไร่ต่อปี

(2) ผลตอบแทนหรือรายรับของวิสาหกิจ คิดเป็นผลตอบแทนจากผักนึ่ง 60,000 บาทต่อปี และผักกวางตุ้ง 30,000 บาทต่อปี รวมผลตอบแทนทั้งหมดเท่ากับ 90,000 บาทต่อไร่ต่อปี

(3) รายได้สุทธิ คือรายได้จากการผลิตเหนือต้นทุนผันแปร การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนสุทธิ เท่ากับ 72,370 บาทต่อไร่ต่อปี

(4) กำไรสุทธิ คือรายได้จากการผลิตเหนือต้นทุนทั้งหมด การคำนวณผลตอบแทนจากการลงทุนจะเห็นได้ว่ามีกำไรสุทธิเท่ากับ 57,637 บาทต่อไร่ต่อปี

3) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนตุล

3.1) ด้านการบริหารกลุ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนตุล ควรกระดมเงินทุนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ตลอดจนควรมีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ส่วนรวม และควรมีการกำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตให้ชัดเจน

3.2) กลุ่มวิสาหกิจควรมีการเพิ่มชนิดผักตามความต้องการของผู้บริโภค เช่น ผักคะน้า แดงกวาง และถั่วฝักยาว และเพิ่มปริมาณการผลิตให้มากขึ้นด้วย ตลอดจนสมาชิกควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อเป็นการลดต้นทุนการดำเนินงาน

3.3) ควรพัฒนาการผลิตผักปลอดสารพิษที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร อันได้แก่ ควรมีการให้ธาตุอาหารเสริมแก่ผัก จัดทำคู่มือระบายน้ำ การตากดินควรทิ้งไว้อย่างน้อย 7 วัน ควรมีการแช่เมล็ดพันธุ์ผักเพื่อกระตุ้นการงอกในน้ำอุ่น ตลอดจนปรับปรุงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยการใช้กาบเหนียวและผ้าพลาสติกคลุมดิน

การอภิปรายผล

เนื่องจากประชาชนโดยทั่วไปสนใจในเรื่องสุขภาพมากขึ้นมาก โดยมีทางเลือกคือการรับประทานผัก ปลอดภัย ผลให้ราคาของผักปลอดสารพิษจะสูงกว่าราคาผักทั่วไปตามท้องตลาด จากการศึกษาพบว่าแนวโน้มการบริโภคผักปลอดสารพิษชนิดต่างๆ ในอนาคตของผู้บริโภคในตลาดชุมชนบ้านสวนตุลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกชนิด นับเป็นโอกาสของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนตุลที่จะเร่งพัฒนาการผลิตให้ตรงกับความต้องการและมีปริมาณที่เหมาะสม แต่เมื่อพิจารณาต้นทุนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจพบว่าค่อนข้างสูงเนื่องจากอุปกรณ์บางรายการที่มีมูลค่าสูง เช่น เครื่องสูบน้ำมีการซื้อมาใช้สมาชิกทุกราย ทั้งที่มีการใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพทั้งนี้เนื่องจากการแยกกันผลิต ส่วนทางด้านรายรับนั้นหากมีการเพิ่มชนิดของผักและปริมาณการผลิตก็จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปริมาณความต้องการบริโภคสูงกว่าระดับการผลิต ในการหาแนวทางพัฒนาการผลิตผักปลอดสารพิษของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งสามารถทำได้โดย 1) พัฒนาศักยภาพการผลิตและควรมีการวางแผนการร่วมกันในการเพาะปลูก การอบรมพัฒนาการผลิตผักที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตอย่างชัดเจน และควรมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 2) การพัฒนาการผลิต โดยกลุ่มวิสาหกิจควรเพิ่มการผลิตผักทั้งชนิดและปริมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และพัฒนากระบวนการผลิตผักปลอดสารพิษให้เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์การผลิตของวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). **การผลิตผักปลอดสารพิษ**. กรุงเทพมหานคร: กองป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2555). **แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน**. (ออนไลน์) สืบค้นจาก:
<http://www.sceb.doae.go.th/Documents/SSV/Evaluation%20CE/Evaluation%20CEShot.pdf>
(6 พฤษภาคม 2557).
- เจนวิทย์ บุญชูพงศ์. (2549). **การพยากรณ์ความต้องการ**. (ออนไลน์) สืบค้นจาก: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=nuteboxs&month=08-12-2006&group=8&gblog=4>. (15 พฤษภาคม 2557).
- ปริญญา เฉ็ดโฉม. (2553). **ดีมานด์ของตลาดผลิตภัณฑ์จากเนื้อแพะและแกะในตลาดระดับกลางของผู้บริโภคมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา: จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล**. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พนารัช ปรีดากรณ์. (2556). **เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา เศรษฐศาสตร์การจัดการ**. คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). **การบริหารการตลาด: ยุคใหม่**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา
- สมถวิล รัชชวงศ์. (2557). **บทสัมภาษณ์ : การบริหารจัดการ การผลิต และต้นทุน-ผลตอบแทนของการปลูกผักปลอดสารพิษ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนตุล**. (7 สิงหาคม 2557)